

Cynllun Iaith Gymraeg 2007

Wedi'i baratoi o dan Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993

Mawrth 2007

Cafodd y cynllun hwn ei baratoi yn unol ag Adrannau 12 i 14 o'r Ddeddf – ac yn unol â chanllawiau a gyhoeddwyd gan Fwrdd yr Iaith Gymraeg o dan Adran 9 o'r Ddeddf. Daeth y Cynllun i rym ar 21 Mawrth 2007.

Cynnwys

- 1 Rhagymadrodd
- 2 Cynllunio Gwasanaethau a'u Cyflwyno
- 3 Ymdrin â'r Cyhoedd sy'n Siarad Cymraeg
- 4 Wyneb Cyhoeddus Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth yng Nghymru
- 5 Gweithredu'r Cynllun a'i Fonitro
- 6 Rhoi Cyhoedduswydd i'r Cynllun
- 7 Manylion Cysylltu

1. Rhagymadrodd

- 1.1 Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (ICO) yw'r corff annibynnol yn y DU a gafodd ei sefydlu i hybu'r cyfle i weld gwybodaeth swyddogol ac i ddiogelu gwybodaeth bersonol.
- 1.2 Rydym yn rheoleiddio ac yn gorfodi'r Ddeddf Diogelu Data, Deddf Rhyddid Gwybodaeth, Rheoliadau Preifatrwydd a Chyfathrebu Electronig a'r Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol. Rydym yn darparu canllawiau ar gyfer cyrff ac unigolion, yn dyfarnu ar gwynion cymwys ac yn cael gweithredu pan gaiff y gyfraith ei thorri.
- 1.3 Mae'r Comisiynydd Gwybodaeth yn adrodd yn uniongyrchol i'r Senedd ac mae ei bwerau'n cynnwys y gallu i orchymyn bod rhaid cydymffurfio, defnyddio hysbysiadau gorfodi a hysbysiadau penderfynu, ac erlyn.
- 1.4 Mae pencadlys yr ICO yn Wilmslow yn Sir Gaer. Yno, mae staff sydd wedi'u grwpio yn ôl meysydd eu harbenigedd yn ymdrin â materion diogelu data y Deyrnas Unedig gyfan, ac â materion rhyddid gwybodaeth ar gyfer Cymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon. Yn yr Alban, Comisiynydd Gwybodaeth yr Alban sy'n ymdrin â materion rhyddid gwybodaeth i raddau helaeth. Mae'r ICO yn cynhyrchu swm mawr o gyngor a chanllawiau wedi'u cyfeirio at yr awdurdodau cyhoeddus, busnesau a'r cyhoedd yn gyffredinol.
- 1.5 O ganlyniad i newid cyfansoddiadol drwy ddatganoli, ac i gydnabod mor bwysig yw cymathu anghenion lleol a sensitifwydd lleol yn llawn wrth hybu arferion da mewn trafod gwybodaeth, yn 2002 fe benderfynwyd sefydlu presenoldeb yn nhair gweinyddiaeth ddatganoledig y DU. Mae'r swyddfeydd wedi'u lleoli yng Nghaerdydd, Belfast a Chaeredin, ac mae gan bob un Gomisiynydd Cynorthwyol yn bennaeth arni a chylch gwaith lleol. Amcangyfrifir y bydd gan bob swyddfa staff llawn o ryw 8-10 o weithwyr. Mae rhagor o wybodaeth am yr ICO ar gael ar ein gwefan yn www.ico.gov.uk.
- 1.6 O dan Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993, mae'n rhaid i bob corff cyhoeddus sy'n darparu gwasanaethau ar gyfer y cyhoedd yng Nghymru baratoi cynllun i nodi sut y bydd yn darparu'r gwasanaethau hynny yn Gymraeg. Mae'r ICO wedi mabwysiadu'r egwyddor y bydd y Gymraeg a'r Saesneg yn cael eu trin ar y sail eu bod yn gyfartal wrth gynnal busnes cyhoeddus yng Nghymru. Mae'r cynllun hwn yn nodi sut y bydd yr ICO yn rhoi'r egwyddor honno ar waith wrth ddarparu gwasanaethau i'r cyhoedd yng Nghymru. Wrth lunio'r mesurau sydd wedi'u nodi yn y cynllun, mae ystyriaeth wedi'i rhoi i'r hyn sy'n briodol o dan yr amgylchiadau ac yn rhesymol ymarferol, gan gadw mewn cof bod yr ICO yn darparu gwasanaethau ledled y DU.
- 1.7 O swyddfa'r Comisiynydd yng Nghymru yn bennaf y caiff y mesurau sydd wedi'u hamlinellu yn y Cynllun eu cyflwyno, gyda chyfraniadau gan adrannau eraill yr ICO fel y bo'n briodol. Comisiynydd Cynorthwyol Cymru fydd yn goruchwyllo'r Cynllun.
- 1.8 Yn y cynllun hwn, mae'r term **cyhoedd** yn golygu unigolion, personau cyfreithiol a chyrrff corfforaethol. Mae'n cynnwys y cyhoedd yn ei grynsyth, neu adran o'r cyhoedd, yn ogystal ag aelodau unigol o'r cyhoedd. Mae'r term yn cynnwys mudiadau gwirfoddol ac elusennau. Mae cyfarwyddwyr ac eraill

sy'n cynrychioli cwmnïau cyfyngedig hefyd yn perthyn o fewn ystyr y term 'cyhoedd'.

Er hynny, nid yw'r term yn cynnwys personau sy'n gweithredu yn rhinwedd cynrychiolydd i'r Goron, y Llywodraeth neu'r Wladwriaeth. Gan hynny, nid yw personau sy'n cyflawni swyddogaethau swyddogol o natur gyhoeddus yn perthyn o fewn ystyr y gair *cyhoedd* wrth gyflawni'r swyddogaethau swyddogol hynny, er mai personau cyfreithiol ydyn nhw.

- 1.9 Mae rhagor o wybodaeth am hyd a lled cynlluniau iaith Gymraeg a'u diben ar gael yng nghanllawiau Bwrdd yr Iaith Gymraeg (www.bwrdd-yr-iaith.org.uk).

2. Cynllunio gwasanaethau a'u cyflwyno

2.1 Polisiau a Gwasanaethau

- 2.1.1 Bydd ein polisiau a'n gwasanaethau yn gyson â'r cynllun hwn. Byddant yn helpu i ddefnyddio'r Gymraeg a, pryd bynnag y bo modd, yn helpu'r cyhoedd yng Nghymru i ddefnyddio'r Gymraeg fel rhan o'u bywyd beunyddiol.
- 2.1.2 Wrth gyfrannu at ddatblygu polisiau a gwasanaethau newydd i'r ICO neu at eu cyflwyno, byddwn yn gwneud hynny mewn ffordd sy'n gyson â'r cynllun hwn.
- 2.1.3 Trefnir bod pob gweithiwr sy'n ymwneud â llunio polisiau yn ymwybodol o'r Cynllun. Er hynny, staff swyddfa Cymru fydd yn bennaf cyfrifol am ystyried a fydd y polisiau a'r mentrau arfaethedig yn effeithio ar unrhyw un o'r ymrwymïadau sydd wedi'i roi yn y Cynllun hwn.

2.2 Cyflwyno Gwasanaethau

- 2.2.1 Ein harfer cyffredin fydd sicrhau bod ein gwasanaethau ar gael i'r cyhoedd yn Gymraeg, a byddwn yn rhoi gwybod i'r cyhoedd pan fydd gwasanaethau ar gael yn Gymraeg.
- 2.2.2 Drwy swyddfa Cymru yn bennaf y caiff gwasanaethau eu cyflwyno i'r rhai sy'n siarad Cymraeg a'u cyd-drefnu. Er hynny, oherwydd graddfa fach y swyddfa honno, fe allai'r gallu i ymateb yn Gymraeg amrywio o dro i dro, yn ôl y medrau Cymraeg sydd gan y staff sy'n cael eu cyflogi ar y pryd.
- 2.2.3 Bydd unrhyw gytundebau neu drefniadau a wnawn gyda thrydydd partïon yn gyson â'r rhannau perthnasol o'r cynllun hwn, pan fydd y cytundebau neu'r trefniadau hynny'n ymwneud â darparu gwasanaethau i'r cyhoedd yng Nghymru. Bydd hyn yn cynnwys gwasanaethau a fydd yn cael eu contractio allan.

2.3 Safonau Ansawdd

- 2.3.1 Bydd gwasanaethau a ddarperir yn Gymraeg neu Saesneg o ansawdd gydradd ac yn cael eu darparu o fewn yr un amserlen.

3. Ymdrin â'r cyhoedd sy'n siarad Cymraeg

3.1 Gohebiaeth Ysgrifenedig

- 3.1.1 Mae canran fawr o waith yr ICO yn cael ei wneud drwy ohebiaeth ysgrifenedig, boed ar gopi caled ynteu ar ffurf electronig. Mae'r ICO yn croesawu gohebiaeth Gymraeg neu Saesneg, a bydd pob ateb yn cael ei anfon yn yr un iaith â'r llythyr gwreiddiol neu'r neges e-bost wreiddiol.
- 3.1.2 Gall gohebiaeth Gymraeg gael ei chyfeirio at unrhyw un o swyddfeydd y Comisiynydd, er ei bod yn debyg y caiff atebion Cymraeg eu cyd-drefnu drwy swyddfa Cymru.
- 3.1.3 Pan fydd rhywun yn ysgrifennu atom yn Gymraeg byddwn yn ateb yn Gymraeg (os oes angen ateb). Bydd ein targed amser ar gyfer ateb yr un fath ag ar gyfer ateb llythyrau Saesneg.
- 3.1.4 Bydd gohebiaeth â'r rhai y gwyyddys ei bod yn well ganddynt ohebu yn Gymraeg yn cael ei dechrau gan swyddfa Cymru yn Gymraeg. Er mwyn gwireddu'r ymrwymiad hwn, bydd cofnod yn cael ei gadw o'r rhai y mae'n well ganddynt ohebu yn Gymraeg.
- 3.1.5 Dwyieithog fydd pob cylchlythyr a gyhoeddir i'r cyhoedd yng Nghymru, oni bai ein bod yn gwybod y byddai'n well gan bob derbynnnydd eu cael yn uniaith Gymraeg neu'n uniaith Saesneg.
- 3.1.6 Os bydd rhaid i fersiwn Cymraeg a fersiwn Saesneg unrhyw ohebiaeth gael eu hanfon ar wahân, ein harfer cyffredin fydd sicrhau bod y ddau fersiwn ar gael yr un pryd.
- 3.1.7 Oni bai bod y gohebydd wedi gofyn fel arall, Cymraeg fydd pob gohebiaeth ysgrifenedig yn sgil cyfathrebu yn Gymraeg yn bersonol neu dros y ffôn.
- 3.1.8 Dwyieithog fydd y papurau amgaeëdig a fydd yn cael eu hanfon gyda llythyrau dwyieithog, pan fyddant ar gael.
- 3.1.9 Cymraeg neu ddwyieithog fydd y papurau amgaeëdig a fydd yn cael eu hanfon gyda llythyrau Cymraeg, pan fyddant ar gael.
- 3.1.10 Bydd yr uchod yn gymwys i ohebiaeth drwy'r e-bost yn ogystal ag i ohebiaeth ar bapur.
- 3.1.11 Os oes angen llofnod arno, bydd pob copi caled o ohebiaeth Gymraeg sy'n cael ei anfon yn cael ei lofnodi.
- 3.1.12 Er mwyn mynd ati'n wrthrychol i ddod o hyd i unrhyw ohebiaeth safonol na fydd angen ei hanfon yn Gymraeg neu'n ddwyieithog (er enghraifft os yw'r ohebiaeth yn dechnegol iawn neu'n faith iawn) byddwn yn defnyddio system sgorio, y cytunir arni gyda'r Bwrdd.

3.2 Cyfathrebu dros y Ffôn

- 3.2.1 Mae swyddfa Cymru'n croesawu galwadau ffôn Cymraeg neu Saesneg, a bydd y staff sy'n ateb ein prif rif cyswllt yng Nghymru yn ateb â chyfarchiad dwyieithog. Byddwn yn annog ein staff yng Nghymru i ateb eu llinellau ffôn uniongyrchol â chyfarchiad dwyieithog ac i ddefnyddio negeseuon dwyieithog ar eu peiriannau ateb personol.
- 3.2.2 Os bydd galwr yn dymuno siarad Cymraeg, byddwn yn ceisio cysylltu'r alwad â siaradwr Cymraeg sy'n gymwys i ymdrin â'r ymholiad.
- 3.2.3 Os na fydd siaradwr Cymraeg sy'n gymwys i ymdrin â'r ymholiad ar gael, rhoddir dewis i'r galwr, fel y bo'n briodol, rhwng cael galwad yn ôl gan siaradwr Cymraeg cyn gynted ag y gellir (ar yr amod bod un ar gael), parhau â'r alwad yn Saesneg neu anfon ei ymholiad yn Gymraeg, drwy lythyr neu neges e-bost.

3.3 Cyfarfodydd Cyhoeddus

- 3.3.1 Mae'r ICO yn debyg o gynnal digwyddiadau yng Nghymru gydag amrywiaeth mawr o gyrrff, gan gynnwys cyfarfodydd a seminarau gyda chyrrff yn y sector cyhoeddus neu'r sector preifat, grwpiau cymunedol, a'r cyfryngau.
- 3.3.2 Pan gaiff cyfarfod ei drefnu ar gyfer y cyhoedd, byddwn yn darparu cyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i'r Saesneg, oni bai ein bod wedi darganfod bod pawb sy'n cymryd rhan yn debyg o ddefnyddio'r un iaith.
- 3.3.3 Bydd gwahoddiadau a hysbysebion cyfarfodydd cyhoeddus yn ddwyieithog a naill ai yn nodi y bydd cyfleusterau cyfieithu ar gael neu'n gwahodd y cyhoedd i roi gwybod inni ymlaen llaw ym mha iaith y maent yn dymuno siarad. Byddwn yn rhoi gwybod i'r rhai sy'n dod i gyfarfodydd cyhoeddus pan fydd cyfleusterau cyfieithu ar gael ac yn annog cyfraniadau Cymraeg a Saesneg.
- 3.3.4 Ein harfer cyffredin fydd darparu papurau a gwybodaeth arall at gyfarfodydd cyhoeddus yn Gymraeg a Saesneg – a chyhoeddi adroddiadau neu bapurau a fydd yn cael eu cynhyrchu yn sgil cyfarfodydd cyhoeddus yn Gymraeg a Saesneg.
- 3.3.5 Bydd y modd y cynhelir unrhyw ymwneud arall â'r cyhoedd yng Nghymru yn cael ei seilio ar yr un egwyddorion cydraddoldeb ag a nodwyd uchod.

4. Wyneb cyhoeddus Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth yng Nghymru

4.1 Y Ddelwedd Gorfforaethol yng Nghymru

- 4.1.1 Bydd yr ICO yn mabwysiadu delwedd gorfforaethol ddwyieithog ar gyfer ei swyddfa yng Nghymru.
- 4.1.2 Dwyieithog fydd yr holl ddeunyddiau swyddfa swyddogol, megis penawdau llythyrau, slipiau cyfarch, dalenni cyflwyno ffacs a chardiau busnes swyddfa Cymru.

- 4.1.3 Os caiff dogfennau eu cynhyrchu'n ddwyieithog neu yn Gymraeg, bydd enw'r Swyddfa i'w weld yn Gymraeg ar y fersiwn Cymraeg.
- 4.1.4 Ein polisi arferol fydd sicrhau mai dwyieithog fydd ein holl arwyddion parhaol a thros dro ym manau cyhoeddus swyddfa Cymru, a byddwn yn parchu egwyddor cydraddoldeb o ran eu maint, eu hansawdd a'u hamlygrwydd.

4.2 Deunyddiau i'w Cyhoeddi a'u Hargraffu

- 4.2.1 Un o rolau allweddol yr ICO yw cyhoeddi cyngor a chanllawiau i'r cyhoedd ledled y DU drwy arweinlyfrau, codau ymarfer, adroddiadau, dogfennau ymgynghori a deunyddiau hyrwyddo. Mae rhai yn gymwys yn gyffredinol, ond mae llawer yn arbenigol ac wedi'u hanelu at gynulleidfa bendant. Er enghraifft mae llawer o'r canllawiau ar ryddid gwybodaeth wedi'u thargedu ar yr awdurdodau cyhoeddus. Mae'r rhan fwyaf o'r cyntaf ar gael ar gopi caled a thrwy wefan y Comisiynydd, ond ar y wefan yn unig y bydd yr olaf i'w gweld yn aml.
- 4.2.2 Bydd pob cyhoeddiad newydd a diwygiedig gan yr ICO yn cael ei asesu er mwyn penderfynu a fyddai'n briodol o dan yr amgylchiadau ac yn rhesymol ymarferol eu cyhoeddi yn gwbl ddwyieithog. Caiff swyddfa Cymru ei chynnwys yn yr asesu hwn. Os nad yw'n briodol neu'n rhesymol ymarferol gwneud hyn, ystyrir a ddylai darn neu gynodeb gael ei gyhoeddi yn Gymraeg. Nid yw'n rhesymol ymarferol cynhyrchu fersiynau Cymraeg o bob dogfen oherwydd y niferoedd a'r ffaith bod llawer yn arbenigol o ran eu natur. Yn gyffredinol, yn uniaith Saesneg y caiff dogfennau technegol eu cynhyrchu, lle mae'r cylchrediad yn gyfyngedig i'r gymuned dechnegol.
- 4.2.3 Os bydd rhaid i'r fersiwn Cymraeg a'r fersiwn Saesneg gael eu cyhoeddi ar wahân (er enghraifft, os byddai un ddogfen yn rhy hir neu'n rhy swmpus), fe fydd y ddau fersiwn yn gydradd o ran maint ac ansawdd – a'n harfer cyffredin fydd sicrhau bod y ddau fersiwn ar gael yr un pryd a'u bod yr un mor hygyrch â'i gilydd. Bydd y ddau fersiwn yn nodi'n glir bod y deunydd ar gael yn yr iaith arall.
- 4.2.4 Byddwn yn defnyddio system sgorio, y cytunir arni gyda'r Bwrdd, i fynd ati'n wrthrychol i benderfynu pryd na ddylai deunydd gael ei gyhoeddi yn Gymraeg, naill ai fel dogfen ddwyieithog neu fel fersiynau Cymraeg a Saesneg ar wahân.
- 4.2.5 Ar hyn o bryd, does dim tâl yn cael ei godi am gyhoeddiadau'r Swyddfa fel arfer, ond os oes tâl yn cael ei godi yna fydd pris y fersiwn Cymraeg ddim yn fwy na phris y fersiwn Saesneg. Yn yr un modd, os caiff dogfen a phris arni ei chyhoeddi'n ddwyieithog, yna fydd ei phris hi ddim yn fwy na phris fersiwn uniaith.

4.3 Ffurflenni

- 4.3.1 Bydd ffurflenni a deunyddiau esboniadol Cymraeg a Saesneg ar gael gan swyddfa Cymru neu drwy'r wefan. Byddwn yn defnyddio system sgorio, y cytunir arni gyda'r Bwrdd, i fynd ati'n wrthrychol i nodi pa ddeunyddiau a ddylai gael eu cyhoeddi yn Gymraeg, boed fel dogfennau dwyieithog neu fel fersiynau Cymraeg a Saesneg ar wahân.

4.3.2 Os bydd rhaid i'r fersiwn Cymraeg a'r fersiwn Saesneg gael eu cyhoeddi ar wahân (er enghraifft, os byddai un ddogfen yn rhy hir neu'n rhy swmpus), fe fydd y ddau fersiwn yn gydradd o ran maint ac ansawdd – a'n harfer cyffredin fydd sicrhau bod y ddau fersiwn ar gael yr un pryd a'u bod yr un mor hygyrch â'i gilydd. Bydd y ddau fersiwn yn nodi'n glir bod y deunydd ar gael yn yr iaith arall.

4.4 Hysbysiadau i'r Wasg a Chysylltiadau â'r Cyfryngau

4.4.1 Bydd hysbysiadau i'r wasg a'r cyfryngau darlledu Cymraeg yng Nghymru, ynghylch achosion Cymreig, yn cael eu cyhoeddi yn Gymraeg os yw'r dyddiadau cau yn caniatáu hynny.

4.4.2 Caiff ein hysbysiadau i'r wasg eu gosod ar ein gwefan.

4.4.3 Os gwelir bod angen hynny, bydd yr ICO yn ceisio sicrhau bod cysylltwr Cymraeg ei iaith ar gael yn ei holl gynadleddau i'r cyfryngau yng Nghymru.

4.5 Hysbysebu, Marchnata ac Ymgyrchoedd Ymchwil Farchnad yng Nghymru

4.5.1 Bydd gwaith marchnata a hysbysebu ac ymgyrchoedd ymchwil farchnad yng Nghymru yn cael eu cyflawni yn ddwyieithog, gan drin y ddwy iaith yn gydradd.

4.5.2 Bydd hysbysebion a osodir mewn papurau newydd Saesneg sy'n cael eu dosbarthu yn gyfan gwbl neu'n bennaf yng Nghymru yn ddwyieithog, a bydd hysbysebion a osodir mewn cyhoeddiadau Cymraeg yn ymddangos yn uniaith Gymraeg.

4.5.3 Bydd arddangosfeydd a deunyddiau arddangos a baratoir gan yr ICO i'w defnyddio yng Nghymru yn ddwyieithog.

4.5.4 Pan fyddwn yn cynnal arolygon cyhoeddus, ein harfer cyffredin fydd sicrhau bod pob agwedd ar gyfathrebu â'r cyhoedd yn ddwyieithog.

4.5.5 Pryd bynnag y bo'n ymarferol, gofynnir i'r ymatebwyr ddweud a ydynt yn dymuno ymateb i'r arolwg yn Gymraeg neu yn Saesneg.

4.5.6 Pryd bynnag y bo modd, bydd arolygon ffôn a gynhelir gydag unigolion yng Nghymru yn cael eu cynnal yn newis iaith yr ymatebydd.

4.5.7 Bydd mecanweithiau ymateb ar gyfer gweithgareddau ac ymgyrchoedd sydd wedi darparu ar gyfer siaradwyr Cymraeg yn caniatáu cyfathrebu drwy gyfrwng y Gymraeg.

4.6 Hysbysiadau Swyddogol, Hysbysiadau Cyhoeddus a Hysbysebion Recriwtio Staff yng Nghymru

4.6.1 Bydd hysbysiadau swyddogol, hysbysiadau cyhoeddus a hysbysiadau recriwtio staff a osodir mewn papurau newydd Saesneg neu gyfryngau tebyg sy'n cael eu dosbarthu yn gyfan gwbl neu'n bennaf yng Nghymru yn ddwyieithog, neu'n ymddangos fel fersiynau Cymraeg a Saesneg ar wahân. Cymraeg fydd yr hysbysiadau mewn cyhoeddiadau Cymraeg. Bydd y

fersiynau Cymraeg a Saesneg yn gydradd o ran fformat, maint, ansawdd ac amlygrwydd – boed fel un fersiwn dwyieithog ynteu fel hysbysiadau Cymraeg a Saesneg ar wahân.

4.7 Y wefan

- 4.7.1 Ar hyn o bryd, yn Saesneg y mae gwefan yr ICO wedi'i darparu. Mae tudalen Cymraeg wedi'i greu sy'n arwain at ddeunyddiau sydd wedi'u cynhyrchu yn Gymraeg.
- 4.7.2 Byddwn yn paratoi rhaglen, y cytunir arni gyda Bwrdd yr Iaith Gymraeg, i nodi sut y byddwn yn datblygu deunyddiau Cymraeg ein gwefan dros amser.
- 4.7.3 Pryd bynnag y byddwn yn gosod cyhoeddiadau Saesneg ar ein gwefan, caiff y fersiynau Cymraeg eu gosod yr un pryd, os ydynt ar gael.
- 4.7.4 Pan fydd ffurflenni'n cael eu cyflwyno ar y wefan, trefnir bod fersiynau Cymraeg a Saesneg ar gael yn unol â'r ymrwymadau sydd wedi'u gwneud o dan yr adran yn y cynllun hwn sy'n ymwneud â chyhoeddiadau.
- 4.7.5 Mae croeso i ymwelwyr â'r wefan anfon negeseuon e-bost Cymraeg i'r ICO. Atebir y rhain yn unol â'r mesurau sydd wedi'u hamlinellu yn yr adran 'gohebiaeth ysgrifenedig'.

5.0 Gweithredu'r cynllun a'i fonitro

5.1 Staffio a Recriwtio

- 5.1.1 Rydym yn anelu at recriwtio digon o siaradwyr Cymraeg i sicrhau bod gwasanaeth llawn yn cael ei ddarparu drwy gyfrwng y Gymraeg heb droi at gyfieithwyr yn rhy aml. Er hynny, dylid nodi nad yw'r ICO yng Nghymru yn debyg o fod yn fwy nag wyth i ddeg o weithwyr.
- 5.1.2 Byddwn yn nodi meysydd gwasanaeth lle mae'r gallu i siarad Cymraeg yn ddymunol neu'n hanfodol. Gallai'r gofyniad hwn gael ei ddiffinio fel cydran mewn ffrwd waith neu dîm, yn hytrach na bod ynghlwm wrth swydd benodol.
- 5.1.3 Os bernir bod rhugled yn y Gymraeg yn ddymunol neu'n hanfodol, bydd hynny'n cael ei ddatgan ymhlith cymwyseddau'r swydd ac mewn hysbysebion.
- 5.1.4 Gall ymgeisydd nad yw'n siarad Cymraeg gael ei benodi i swydd y bernir bod Cymraeg yn hanfodol ar ei chyfer, ond lle gall amser gael ei ganiatáu i ddysgu'r iaith. Yn yr achosion hyn, bydd dysgu'r iaith nes cyrraedd y lefel cymhwysedd angenrheidiol o fewn cyfnod rhesymol y cytunir arno yn un o'r amodau cyflogi.
- 5.1.5 Pan na fydd modd dod o hyd i ymgeiswyr Cymraeg addas ar gyfer swydd lle mae'r iaith yn hanfodol (neu tra bydd ymgeisydd nad yw'n siarad Cymraeg wedi'i benodi a'i fod wrthi'n dysgu'r iaith) byddwn yn gwneud trefniadau dros dro y gall y gwasanaeth Cymraeg gael ei ddarparu odanynt (er enghraifft drwy ddefnyddio staff Cymraeg o fan arall yn ein sefydliad i gyflwyno rhannau o'r gwasanaeth).

- 5.1.6 Bydd pecynnau gwybodaeth a ffurflenni cais yn cael eu darparu yn Gymraeg a Saesneg ar gyfer pob swydd yn swyddfa Cymru.
- 5.1.7 O dro i dro, byddwn yn cynnal archwiliadau i ddod o hyd i niferoedd, lefelau gallu a lleoliad y staff sy'n gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg (gan gynnwys staff sydd wrthi'n dysgu). Byddwn hefyd yn nodi'r staff hynny sy'n dymuno dysgu Cymraeg. Byddwn yn ymateb i unrhyw brinder drwy'n gweithgareddau recriwtio a hyfforddi.

5.2 Dysgu Cymraeg a Hyfforddiant Galwedigaethol

- 5.2.1 Bydd yr ICO yn annog ac yn helpu staff sy'n gweithio yng Nghymru sy'n dymuno dysgu Cymraeg neu wella'u gallu ieithyddol presennol, a bydd cymorth ariannol yn cael ei ystyried lle bo'n briodol. Trefnir bod adnoddau (o fewn rheswm) ar gael i hwyluso'r cymorth hwn, er enghraifft, darparu sillafwyr a geiriaduron Cymraeg, a bydd y staff at ei gilydd yn cael caniatâd i fynychu cyrsiau yn ystod oriau gwaith.
- 5.2.2 Bydd cyrsiau lleol priodol yn cael eu nodi ar gyfer pob lefel o ddysgu'r iaith, a chaiff y manylion eu cylchredeg i'r holl staff yng Nghymru.
- 5.2.3 Bydd hyfforddiant galwedigaethol mwy penodol hefyd yn cael ei ddarparu os bernir bod ei angen er mwyn rhoi'r Cynllun ar waith. Er enghraifft, fe all fod angen hyfforddiant pellach ar ddefnyddio'r Gymraeg mewn meysydd arbenigol, mewn gwaith cyfieithu, neu mewn medrau ffôn.

5.3 Trefniadau Gweinyddol

- 5.3.1 Mae'r mesurau yn y cynllun hwn yn dwyn awdurdod, cefnogaeth a chymeradwyaeth lawn ein sefydliad.
- 5.3.2 Y rheolwyr fydd yn gyfrifol am weithredu'r agweddau hynny ar y cynllun sy'n berthnasol i'w gwaith. Er hynny, Comisiynydd Cynorthwyol Cymru sy'n gyffredinol gyfrifol am weithredu'r Cynllun a'i fonitro, a chaiff y Cynllun ei gyd-drefnu gan un o uwch-aelodau'r staff yn swyddfa Cymru.
- 5.3.3 Byddwn yn paratoi cynllun gweithredu manwl, ei ddiweddarau'n gyson a chytuno arno gyda'r Bwrdd, i nodi sut y byddwn yn sicrhau y byddwn yn gweithredu yn unol â'r cynllun iaith hwn. Daw'r cynllun gweithredu i rym ar y dyddiad y daw'r cynllun iaith i rym. Bydd y cynllun gweithredu'n cynnwys targedau, dyddiadau cau ac adroddiad ar y cynnydd tuag at bob targed.
- 5.3.4 Byddwn yn cynhyrchu cyfarwyddiadau desg, neu ganllawiau tebyg, i'n staff er mwyn sicrhau eu bod yn gwybod sut i roi'r mesurau yn y cynllun hwn ar waith.
- 5.3.5 Bydd y cyfarwyddiadau desg presennol, neu ganllawiau tebyg, sy'n cael eu defnyddio gan ein staff, yn cael eu diwygio i adlewyrchu'r mesurau yn y cynllun hwn.
- 5.3.6 Byddwn yn trefnu sesiynau briffio a hyfforddi i'n staff i gynyddu ymwybyddiaeth o'r cynllun hwn – ac i esbonio sut y bydd yn effeithio ar eu gwaith beunyddiol.

- 5.3.7 Caiff systemau technoleg gwybodaeth yr ICO eu defnyddio gymaint ag y gellir i hwyluso gwaith i gyflwyno gwasanaethau dwyieithog, er enghraifft drwy ddefnyddio'r wefan, taflenni a ffurflenni a thempledi safonol Cymraeg i'w lawrlwytho, a bydd yr angen i weithredu yn unol â'r cynllun hwn yn cael ei gadw mewn cof wrth inni ddatblygu neu brynu cynhyrchion a gwasanaethau ym maes technoleg gwybodaeth a chyfathrebu.
- 5.3.8 Lle caiff cyfieithwyr allanol eu cyflogi, bydd yr ICO yn sicrhau bod ganddynt gymwysterau addas a'r gallu i roi gwasanaeth o ansawdd ddigonol.

5.4 Monitro'r Cynllun

- 5.4.1 Caiff y modd y rhoddir y Cynllun ar waith ei fonitro er mwyn sicrhau ansawdd ac er mwyn sicrhau y cydymffurfir â gofynion y Cynllun. Byddwn yn monitro'r cynnydd yn erbyn ein cynllun gweithredu ac yn erbyn y Cynllun ei hun.
- 5.4.2 Byddwn yn anfon adroddiadau monitro i Fwrdd yr Iaith Gymraeg pan fydd y Bwrdd yn gofyn amdanynt, gan amlinellu'r cynnydd wrth wireddu'r cynllun hwn.
- 5.4.3 Bydd y targedau a bennir yn y safonau perfformiad a gyhoeddir gan yr ICO yr un mor gymwys i wasanaethau Cymraeg a Saesneg. Caiff unrhyw wahaniaethau yn y safonau rhwng y ddau eu cynnwys yn y broses fonitro.

5.5 Adolygu'r Cynllun a'i Ddiwygio

- 5.5.1 Byddwn yn adolygu'r cynllun hwn o fewn tair blynedd ar ôl iddo ddod i rym.
- 5.5.2 Gall fod angen inni adolygu'r cynllun hwn o dro i dro, neu gynnig diwygiadau, oherwydd newidiadau yn ein swyddogaethau, neu yn yr amgylchiadau y byddwn yn cyflawni'r swyddogaethau hynny odanynt, neu am unrhyw reswm arall.
- 5.5.3 Ni fydd y cynllun hwn yn cael ei newid heb gymeradwyaeth Bwrdd yr Iaith Gymraeg.

5.6 Awgrymiadau/Cwynion

- 5.6.1 Mae'r ICO yn croesawu awgrymiadau i wella'i mesurau ar gyfer ymdrin â'r cyhoedd sy'n siarad Cymraeg. Dylai unrhyw awgrymiadau neu gwynion gael eu cyfeirio at Gyd-drefnydd y Cynllun Iaith Gymraeg (gweler 7.0 'Manylion Cysylltu')
- 5.6.2 I ddechrau, ymdrinnir ag unrhyw gwynion sy'n ymwneud â'n gwasanaethau Cymraeg gan y swyddog dynodedig yn swyddfa Cymru. Wedyn fe allai'r mater gael ei godi gan Gomisiynydd Cynorthwyol Cymru neu'r Comisiynydd Gwybodaeth ei hun.

6.0 Rhoi cyhoeddusrwydd i'r cynllun

- 6.1 Bydd y Cynllun yn cael cyhoeddusrwydd ymhlith ein staff, a'r cyhoedd yng Nghymru, a hynny'n barhaus drwy gyfrwng cyhoeddiadau a gwefan yr ICO.
- 6.2 Trefnir bod holl weithwyr yr ICO yn gwybod bod y cynllun yn bodoli yn ystod eu hyfforddiant ymsefydlu. Bydd cyfarwyddiadau a chanllawiau manylach yn cael eu rhoi i weithwyr sydd â rhan benodol i'w chwarae wrth roi'r Cynllun ar waith, er enghraifft y rhai sydd wedi'u lleoli yn swyddfa Cymru.
- 6.3 Bydd y Cynllun ei hun ar gael ar ffurf copi caled neu oddi ar wefan y Comisiynydd Gwybodaeth yn www.ico.gov.uk

7.0 Manylion Cysylltu

I gael rhagor o wybodaeth am y Cynllun Iaith Gymraeg hwn, cysylltwch â'r canlynol:

Cyd-drefnydd y Cynllun Iaith Gymraeg
Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (Cymru)
Adeiladau Cambrian, Sgwâr Mount Stuart
Caerdydd
CF10 5FL

Ffôn: 029 2044 8044

Ffacs: 029 2044 8045

E-bost: cymru@ico.gsi.gov.uk

Safle wefan: www.ico.gov.uk